

Õiguskantsler

Pr Laura Kikas
Hr Jarno Jakobson
Tallinna Vangla
talv.info@just.ee

Teie nr

Meie 11.04.2016 nr 7-7/160405/1601527

Naiskinnipeetavatele kavandatavad kinnipidamistingimused Tallinna Vanglas

Austatud vangla direktori asetäitjad

Seoses naiskinnipeetavate Harku ja Murru Vanglast Tallinna Vanglasse ümberpaigutamisega toimus 21.03.2016 õiguskantsleri nõunike, Tallinna Vangla ja Justiitsministeeriumi ametnike kohtumine Tallinna Vanglas.

Arvestades kohtumisel saadud teavet ning tutvunud Tallinna Vangla hetkeolukorraga, palun naistele (sh alaealistele naiskinnipeetavatele) kavandatavate kinnipidamistingimuste loomisel pöörata erilist tähelepanu järgmistele teemadele:

- olme ja hügieen;
- naiste, meeste ja alaealiste eraldihoidmine;
- meeskonna komplekteerimine;
- kokkusaamiste korraldamine;
- läbiotsimine.¹

I. Olme

a) Naiste eluhoone

Tallinna Vangla naiskinnipeetavate eluhoonesse planeeritakse 100 kohta. Sellest 7 kohta paikneb eraldi sõltuvusrehabilitatsiooni osakonnas, kuhu kavandatakse ka kahest kambrist vaba aja veetmise ruumi ehitamine. Ülejäänud kinnipeetavatele ühisruumi ette ei nähta. Televiisori

¹ Õiguskantsler käsitles põhjalikult naiskinnipeetavate vajadustele vastavaid kinnipidamistingimusi seoses Tallinna Vangla uute hoonete loomisega [justiitsministrile 14.11.2014 saadetud soovitusel](#).

vaatamine, telefoniga helistamine ja muu väljaspool kambrit ette nähtud aeg veedetakse kitsas koridoris. Eluhoone on amortiseerunud. Seintelt ja lagedest koorub värvi. Hoone esimese korruse hügieenisõlme seisukord on kehv.

ÜRO eeskirja, mis käsitleb naiskinnipeetavate kohtlemist ja naiskurjategijatele määratavaid mittevabaduskaotuslikke karistusi ([Bangkoki reeglid](#)) art 1 järgi tuleb diskrimineerimiskeelu põhimõttest tulenevalt arvestada naiskinnipeetavate eriliste vajadustega. Selliste vajaduste rahuldamist ei tohiks pidada diskrimineerivateks meeste suhtes.

Teadusuuringud kinnitavad, et vangla arhitektuur ja ruumide seisukord mõjutab kinnipeetavate käitumist. Enamiku naiskinnipeetavate eluloos on peretraumad, pikaajaline narkosõltuvus, konfliktid võimuorganitega või muud sotsiaalsed tragöödiad. Seetõttu võib üksnes turvalisusele orienteeritud kliiniline eluosakonna keskkond süvendada naiste stressi, soodustada depressiooni tekkimist, suurendada enesevigastamise ja enesetapu katseid. Ruumide paiknemise, nende suuruse, valgustuse ja värvitoonide valimisel tuleb vanglal otsustada nende valikute kasuks, mis vähendaksid eelnimetatud riske ning võimalikult palju toetaksid naiskinnipeetavate emotsionaalset heaolu.²

Uuringud kinnitavad samuti, et naised kannavad karistust meestest erinevalt.³ Reeglina toetuvad mehed kinnipidamisega seotud stressiga toimetulekus oma sisemisele tugevusele. Naistel aitab aga „vangistuse valudega“ hakkama saada kõige enam suhtlemine kaaskinnipeetavate ja vangla personaliga.⁴ Seetõttu on oluline, et naistele planeeritavas eluosakonnas oleks(id) päevaruum(id), mis soodustaks(id) naiste omavahelist suhtlemist ja teeniks(id) rehabiliteerivaid eesmärke – toetaks(id) naiste emotsionaalse toimetuleku paranemist ja positiivse enesehinnangu kujunemist.⁵

Soovitan Tallinna Vanglal renoveerida vastavalt naiskinnipeetavate vajadustele naistele planeeritav eluhoone ning kaaluda eluhoones päevaruumi(de) ehitamist.

b) Alaealiste osakond

Alaealistele luuakse Tallinna Vanglas kahe kambriga eraldi osakond, mis asub täisealiste naiskinnipeetavate eluhoonest eraldi endistes eluaegsete kinnipeetavate kambrites. Alaealistele planeeritud ruumid on kõledad, põrandad ja seinad on kaetud heledate kahlhelplaatidega, kambrite uste ees on täiendavad metalltrellid. Tegemist on endiste suitsetajate kambritega. Seetõttu on ruumides äärmiselt tugev sigaretsuitsu lõhn.

[ÜRO reeglite kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta](#) art 32 kohaselt peab alaealiste kinnipidamisasutuste kujundus ja füüsiline keskkond teenima rehabiliteerivaid eesmärke. [CPT](#)

² Vt S. Rotner. [Design for a women's prison an architect's view](#). The Howard journal of penology and crime prevention, 2009, vol 11, lk 134-144; Y. Jewkes. [Prison Contraction in an Age of Expansion: Size Matters, but does 'New' equal 'Better' in Prison Design?](#). Prison Service Journal. 2014, No 11, lk 31-36; B. Johnsen, and others. [Exceptional prison conditions and the quality of prison life: Prison size and prison culture in Norwegian closed prisons](#). European Journal of Criminology, 2011, vol 8 no 6, lk 515-529. K.A. Beijersbergen, and others. [A Social Building? Prison Architecture and Staff-Prisoner Relationships](#). Crime & Delinquency, 27.05.2014; A. Slotboom, and others. [Psychological well-being of Dutch incarcerated women: Importation or deprivation?](#) Punishment & Society, 2011, vol 13, lk 176-197.

Vt ka P. Lindpere. [Arhitektieetikast mitme nurga alt](#). Sirp 11.04.2014.

³ B. H. Zaitzow, J. Thomas. Women in Prison: Gender and Social Control. Lynne Rienner Publishers, 2003, lk 3.

⁴ R. E. Wener. The Environmental Psychology of Prisons and Jails: Creating Humane Spaces in Secure Settings. Cambridge University Press, 2012, lk 181.

⁵ L. Maiello, S. Carter. [“Minus the urinals and painted pink”? What should a women's prison look like?](#). Penal reform international, 09.12.2015; [UNOPS. Technical guidefor prison planning \(2016\)](#), lk 100.

[standardite](#) VI osa punktis 29 märgib CPT, et eeskujulik alaealiste kinnipidamisasutus tagab kinnipeetavatele nõuetekohase olme. Peale piisava suuruse, hea valgustuse ja ventilatsiooni peaksid alaealiste magamis- ja eluruumid olema korralikult sisustatud ja hästi kujundatud ning jätma positiivse visuaalse mulje.⁶ Ka [Euroopa Nõukogu ministrite komitee suuniste lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta](#) artiklis 20 toonitatakse, et alaealisi tuleks kinni pidada nende vajadustele kohandatud ruumides.

Õiguskantsler on korduvalt väljendanud veendumust, et alaealiste kinnipidamiseks tuleb luua eraldiseisev(ad) asutus(ed). Olukorras, kus alaealised on paigutatud täiskasvanutega vanglasse, tuleb neile luua spetsiaalse(d) eluhoone(d), mis on täiskasvanute eluhoone(te)st füüsiliselt eraldatud ning mille füüsiline keskkond teenib rehabiliteerivaid eesmärgi ning tagab alaealiste füüsilist ja vaimset heaolu.⁷ Tallinna Vanglas alaealistele naiskinnipeetavatele kavandatud ruumid, ka siis, kui neid renoveerida, ei vastaks ülaltoodud nõuetele.

Palun alaealisi naiskinnipeetavaid Tallinna Vanglasse mitte paigutada. Soovitan koostöös Justiitsministeeriumiga kaaluda alaealiste kinnipidamiseks alternatiivseid lahendusi, nt värskest valminud Tartu Vangla avavangla ruumide kasutamist.

II. Eraldihoidmine

Naiskinnipeetavad on plaanis paigutada eraldiseisvasse hoonesse. Meeskinnipeetavatest eraldamise eesmärgil ehitatakse kahe eluhoone vahel olev sein kõrgemaks. Naiste liikumine tööle ja dušširuumi korraldatakse nii, et naiste kokkupuude meestega oleks võimalikult minimaalne. Samas on plaanis korraldada naiste (sh alaealiste) õpe, töö ja programmides osalemine koos meestega.

a) Naiste ja meeste eraldamine

ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standard-miinimumreeglite ([Mandela reeglid](#)) art 11(a) sätestab naiste ja meeste eraldihoidmise printsiibi.⁸ Selle kohaselt ei tohi kunagi olla võimalik meeskinnipeetavate füüsiline juurdepääs naiskinnipeetavatele.⁹ Et vältida verbaalset naiskinnipeetavate ahistamist, ei tohi mees- ja naiskinnipeetavatel olla võimalik üksteist näha ega kuulda.¹⁰

[CPT standardite](#) VII osa punktis 24 asub CPT seisukohale, et riigi kohustus hoolitseda kinnipeetavate eest hõlmab ka kohustust kaitsta neid isikute eest, kes võivad neile halba soovida või halba teha. CPT praktikas on avastatud sagedamini naiste väärkohtlemist meeste poolt (iseäranis seksuaalne ahistamine, sh seksuaalse varjundiga verbaalne ahistamine), kui riik ei suuda paigutada naiskinnipeetavaid omaette.

[CPT märgib](#), et mõni riik on hakanud mõningal määral lubama meeste ja naiste lävimist vanglas. Ka [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 18.9 võimaldab teatud juhtudel mees- ja naiskinnipeetavate

⁶ Samu põhimõtteid rõhutas [CPT](#) alaealiste tüdrukute ja noorte naiste kinnipidamisasutuste puhul oma aruandes 2010.aasta visiidi kohta Kreekasse, p 117.

⁷ [Õiguskantsleri 2014. aasta Viru Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.11; [õiguskantsleri 14.11.2014 seisukoht nr 7-7/141329/1404720](#).

⁸ Vt ka [CAT 2014 report, Annex III on Lebanon](#), p 38 (v).

⁹ [Quaker UN Office. Women in prison. A commentary on the UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners \(2008\)](#), lk 30.

¹⁰ [UNOPS. Technical guide for prison planning \(2016\)](#), lk 22.

koosviibimist õppimise, töötamise ja erinevate programmide ajal. Samas [toonitab CPT](#), et sellises olukorras peavad ühistegevustes osalevad naised ja mehed olema hoolikalt valitud ja nende üle tuleb teostada piisavat järelevalvet.

Mõistagi peab vangla püüdlema normaalsele elule võimalikult lähedase keskkonna loomise poole. Normaalse elu osaks on ka naiste ja meeste omavaheline suhtlemine. Kuigi teatud juhtudel võib naiste ja meeste ühistegevustes osalemine tähendada erinevate võimaluste suurenemist (nt vabam liikumine vangla territooriumil, kutseõppe erialade mitmekesisem, valik), ei tohi selline koosviibimine ja suhtlemine toimuda naiskinnipeetavate turvalisuse arvelt.¹¹

Ka siis, kui naiskinnipeetavad on nõus või soovivad ise meeskinnipeetavatega suhelda, lasub vanglal suur vastutus tagada, et selline suhtlemine oleks ohutu ning tegemist oleks positiivsete suhetega, mis maandavad kriminogeenseid riske ja aitavad kaasa taasühiskonnastamisele.

Nimetatud tingimuste täitmist ei saa garanteerida ainuüksi valvurite juuresviibimine. Naiste ja meeste ühistegevustesse kaasamine võib seetõttu vajada sobiva profiiliga kinnipeetavate välja valimist. Arvestatavale hulgale nii nais- kui meeskinnipeetavatele tähendaks see aga olulist võimaluste vähenemist õppida, töötada ja osaleda taasühiskonnastavates programmides. Nt ei pruugiks paljud meeskinnipeetavad oma süüteo iseloomu tõttu saada naistega koos õppida ega töötada, kuigi teadmiste ja oskuste omandamine oleks neile vajalik õiguskulele tee naasmiseks.

Kokkuvõttes võib vangla n-ö normaalsuse tagamisele suunatud tegevus omada hoopis vastupidist efekti. Oht naiste turvalisusele ja seega vangla julgeolekule suureneb, kinnipeetavate võimalused õppida, töötada ja osaleda resotsialiseeruvates tegevustes vähenevad.

Palun Tallinna Vanglal järgida naiskinnipeetavatele kinnipidamistingimuste loomisel naiste ja meeste eraldihoidmise põhimõtet. Seoses sellega soovitan tõsiselt läbi mõelda naiste ja meeste koos õppimine, töötamine ja programmides osalemine.

b) Täiskasvanute ja alaealiste eraldamine

Alaealised tüdrukud tuleb eraldada täiskasvanud naistest, v.a juhul, kui see on alaealiste parimates huvides.¹² Seda nõuab [Mandela reeglite](#) art 11(d), samuti ÜRO alaealiste õigusemõistmise haldamiseks standardsete-miimumreeglite ([Pekingi reeglid](#)) art 26.3. Ka [ÜRO reeglite kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta](#) art 29 sätestab, et kõigis kinnipidamisasutustes peavad alaealised olema eraldatud täiskasvanutest, v.a juhul kui nad on perekonnaliikmed.¹³

[Euroopa vanglareeglistiku](#) art 11.1 ütleb, et alaealisi kinnipeetavaid ei tohi paigutada täiskasvanute vanglasse, vaid tuleb ette näha neile spetsiaalselt loodud asutused. [Reeglistiku](#) art 35.4 järgi olukorras, kus alaealised kinnipeetavad viibivad täiskasvanute vanglas, tuleb alaealised paigutada vangla eraldiseisvasse ossa, mis ei ole täiskasvanud kinnipeetavate kasutuses, v.a juhul kui see on alaealiste parimates huvides. Samu põhimõtteid toonitab [alaealiste õigusrikkujate suhtes rakendatavate sanktsioonide ja meetmete Euroopa reeglite](#) art 59 ja art 60.

¹¹ [Viide 9](#), lk 31.

¹² Alaealiste kinnipeetavate eraldihoidmise põhimõte on olnud ka EIK-i mitme kohtuasja läbivaks teemaks. Vt [EIK 20.04.2009 otsus asjas Güveç vs Türki](#), p 88-89; [EIK 18.03.2013 otsus asjas Çoselav vs Türki](#), p 69-70.

¹³ Vt ka [CAT 2014 concluding observations on the initial report of Burkina Faso](#), p 19(c), p 23(c); [SPT 2011 report on the visit to Benin](#), p 193.

Alaealiste eraldihoidmise olulisust on ühtlasi rõhutanud endine Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik Thomas Hammarberg oma [seisukohas laste ja noorte õigusemõistmise kohta](#). Seisukohas märgib volinik, et alaealisi tuleb täiskasvanutest eraldada selliselt, et nad ei näeks, kuuleks ega saaks muud moodi kontakteeruda täiskasvanud kinnipeetavatega.

[CPT standardite](#) V osa punktis 103 märgib CPT, et eraldi tuleb hoida alaealisi nais- ja alaealisi meeskinnipeetavaid. Seda rangem on reegel alaealiste tüdrukute eraldamisest täiskasvanud meestest.

Õiguskantsler on korduvalt väljendanud veendumust, et alaealiste kinnipidamiseks tuleb luua eraldiseisev(ad) asutus(ed).¹⁴ Olukorras, kus alaealised on paigutatud täiskasvanutega vanglasse, tuleb tagada nende maksimaalne turvalisus, füüsiline ja vaimne heaolu.

Palun Tallinna Vanglal alati ja eranditult vältida alaealiste naiskinnipeetavate kokkupuudet täiskasvanud meeskinnipeetavatega. Seda nii õppimise, töötamise kui programmides osalemise ajal.

III. Meeskond

[Mandela reeglite](#) art 81.3 näeb ette, et naiskinnipeetavate üle peaksid järelevalvet teostama üksnes naissoost vanglaametnikud. See reegel ei puuduta meessoost töötajaid nagu nt arste või õpetajaid, kes täidavad oma erialaseid kohustusi. Meeskonna loomisel tuleb eelkõige lähtuda naiskinnipeetavate turvalisuse tagamisest ja mitte töötajate võrdsest soolisest esindatusest.¹⁵ Ka [CPT standardite](#) VII osa punktis 24 märgitakse, et naiskinnipeetavatega tegelevast personalist peaksid enamiku moodustama naised.

[Mandela reeglite](#) art 81.2 keelab meessoost vanglaametnikul siseneda naiskinnipeetavate eluhoonesse ilma et temaga oleks kaasas naissoost vanglaametnik. Kaitsmaks naiste privaatsust ja turvatunnet ei tohi meessoost vanglaametnikul olla juurdepääsu naiste sanitaarruumidele või kohtadele, kus naisi võidakse näha lahti rietatuna.¹⁶

[Bangkoki reeglite](#) art 29 peab oluliseks, et naiskinnipeetavatega vanglas oleksid juhtivatel ametikohtadel samuti naised, kes vastutaksid naiskinnipeetavate kohtlemist puudutavate poliitikate ja strateegiate väljatöötamise eest.

[Bangkoki reeglite](#) art 31 näeb ette vangla töötajate jaoks konkreetsete naiskinnipeetavate soopõhise füüsilise ja verbaalse vägivalla, kuritarvitamise ning seksuaalse ahistamise maksimaalsele kaitsesele suunatud juhiste väljatöötamist ja nende kasutusele võtmist. [Reeglite](#) art 32 ja art 33 järgi peavad kõik naiskinnipeetavatega töötavad ametnikud läbima naiskinnipeetavate õigusi, sootundlikkust, diskrimineerimise ja seksuaalse ahistamise keeldu käsitlevaid koolitusi.

¹⁴ [Õiguskantsleri 2014. aasta Viru Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.11; [Õiguskantsleri 14.11.2014 seisukoht nr 7-7/141329/1404720](#).

¹⁵ [Viide 9](#), lk 23.

¹⁶ [Samas](#).

Erilist väljaõpet peaksid saama kindlasti ka alaealiste kinnipeetavatega töötavad vanglaametnikud. See on nii [Pekingi reeglite](#) artikli 22 kui ka [CPT standardite](#) VI osa punkti 28 võtmepõhimõtteks.¹⁷

Palun Tallinna Vanglal arvestada naiskinnipeetavatega tegeleva meeskonna komplekteerimisel ülaltoodud põhimõtetega. Oluline on, et naiskinnipeetavatega (sh alaealistega) tegelevad ametnikud teadvustaksid naiste ja alaealiste suuremat haavatavust, arvestaksid nende eriliste vajadustega ning aitaksid luua kinnipeetavate omavahelistes suhetes ja suhetes vangla töötajatega turvalise ja usaldusliku õhkkonna.¹⁸

IV. Hügieen

Naiskinnipeetavatele planeeritud eluosakonna iga korruse sanitaarruumis on soojaveeboilerid. Dušši saavad naised kasutada kava kohaselt vähemalt kaks korda nädalas. Lisa pesemiskorrad on ette nähtud pärast spordisaali kasutamist ja töötamist. Dušširuum asub väljaspool eluhoonet. Dušširuumi riietusruumil puudub uks. See teeb ruumi visuaalselt ja füüsiliselt lihtsalt ligipääsetavaks kõigile, kes hoonesse sisenevad. Samuti puuduvad riietusruumis peeglid ja föönid. Naiskinnipeetavatele planeeritud eluhoones saab pesu (sh märjaks saanud rätikuid) kuivatada kas kambri, väljas suitsunurga kohal või selle vahetusse lähedusse paigaldatud pesunööridel.

[Mandela reeglite](#) art 18.1 kohaselt peavad kinnipeetavad hoolitsema enda hügieeni eest ning selleks tuleb neid varustada vee ning vajalike hügieenivahenditega. [Bangkoki reeglite](#) art 5 järgi peab naiskinnipeetavate majutuses olema naiste eriliste hügieenivajadustega arvestavad võimalused ja tarbed, sh tasuta hügieenisidemed. Sama põhimõtet kordab [Euroopa vanglareeglustiku](#) art 19 ning [CPT standardite](#) VII osa p 31, milles märgitakse, et naiste hügieeni erivajaduste rahuldamise seisukohalt on eriti tähtis hõlbus ligipääs sanitaar- ja pesemisruumidele.

[Mandela reeglite](#) art 18.2 järgi tuleb selleks, et kinnipeetavatel säiliks väljanägemine, mis oleks kooskõlas nende eneseaustusega, luua võimalused mh nõuetekohaseks juustehoolduseks.

Üks osa naiskinnipeetavate rehabilitatsioonist hõlmab nende enesehinnangu säilitamist ning selle tõstmist. Naiskinnipeetavate enesehinnangut mõjutab suuresti see, kas neil on võimalik hoida ennast, enda asju ning enda poolt kasutatavat ruumi puhtana. Enamiku naiste jaoks on enesehinnang seotud isikliku väljanägemisega, mistõttu soovivad nad kasutada meikimisvahendeid ning teha soenguid.¹⁹ Arvestades seda, et Tallinna Vanglas tuleb pärast pesemist naistel oma eluhoonesse liikuda läbi õue, on nt föönide kasutamine vajalik mh ka naiste tervise kaitseks.

Õiguskantsler on korduvalt leidnud, et kinnipeetavate isikliku riietuse eest hoolitsemine sisaldab endas kindlasti pestud pesu kuivatamisvõimalust.²⁰ Tallinna Vanglas on võimalik kuivatada pesu õues. Samas võib tõenäoliseks pidada, et kinnipeetavad ei soovi õues pesu kuivatada, sest pesu kuivatamine paikkonnas, kus kinnipeetavad suitsetavad jätab pesule ebameeldiva tubakasuitsu

¹⁷ Vt viimati ka [CPT aruandes 2015 visiidi kohta Kreekasse](#), p 102.

¹⁸ [UNOPS. Technical guide for prison planning \(2016\)](#), lk 89; [Women in detention: a guide to gender-sensitive monitoring \(2015\)](#), lk 10.

¹⁹ Vt nt [HM Prison Service Order nr 4800](#), G osa p 3-4.

²⁰ [Õiguskantsleri 2011. aasta Tallinna Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.1; [õiguskantsleri 2005. aasta Tallinna Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 3.12.

lõhna. Kirjeldatud olukord on sama ka naiskinnipeetavatele planeeritud eluhoones ja selle õuealal.

Palun vanglal luua pesemisruumis tingimused, mis austavad naiste privaatsust ning võimaldavad naistel enda eest hoolitseda. Selleks palun ehitada rietusruumile ette uks ning luua võimalused peeglite ja föönide kasutamiseks. Soovitan luua võimalused pesu kuivatamiseks ka eluosakondades. Samuti luua eluhoonete juures pesu kuivatamise võimalus väljas ka mujal, kui vahetult suitsetamiseks ette nähtud hooviosas.

V. Kokkusaamised

[Mandela reeglite](#) art 58 järgi peab kinnipeetavatel olema lubatud vajaliku järelevalve all kohtumine mh perekonnaga. [Bangkoki reeglite](#) art 26 kohaselt tuleb soodustada naiskinnipeetavate kontakte sh oma perekonna ja lastega. [Reeglite](#) art 28 ütleb, et lastega kohtumised peavad leidma aset keskkonnas, mis soodustab külastusest positiivse kogemuse saamist. See puudutab ka personali vastavaid hoiakuid ja suhtumist ning ema ja lapse füüsilise kontakti lubamist.

Ka [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 24 lg 4 toonitab, et kinnipeetavate kokkusaamisi tuleb korraldada nii, et need võimaldaksid hoida ja luua perekondlikke suhteid nii loomulikult kui võimalik. [Vanglareeglistiku](#) art 24 lg 5 kohaselt on vangla kohustatud aitama kinnipeetaval hoida sidet välismaailmaga. [Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee](#) on samuti juhtinud liikmesriikide tähelepanu sellele, et tuleb teha pingutusi, et parendada kinnipeetavate ja nende perekonnaliikmete kokkusaamiste tingimusi ja eelkõige luua vastavad ruumid, kus kokkusaajad saaksid privaatsest aega veeta.

[CPT standardite](#) II osa punktis 51 märgib CPT, et vanglate juhtprintsibiiks peaks olema kinnipeetavate välismaailmaga ja eeskätt perekonna ning lähemate sõpradega kontakteerumise edendamine. Punktis 52 toonitab CPT, et jälgib tähelepanelikult spetsiifilisi probleeme, mis võivad esile kerkida teatud liiki kinnipeetavate, näiteks naiste ja noorukite puhul. [Standardite](#) VII osa punktis 28 nendib CPT, et paljud naised on vanglas esmahooldajaks lastele, kelle psüühikale võib ema vangistus avaldada ebasoodsat mõju.

Paljud naiskinnipeetavad on alaealiste laste emad ning tihtipeale peamised või ainukesed laste hooldajad, mistõttu vanglasse paigutamise kaasaegsusest eemalolek seab nad suurema vaimse pinge alla.²¹ Kuivõrd lapsed on paljude naiskinnipeetavatest emade jaoks elu hoidmise ja edasi liikumise jõuks, on lastega suhete katkemine neile suurimaks karistuseks.²² Lapsed omakorda ei mõista sageli, mis on nende emast eraldamise põhjuseks ning kannatavad seetõttu tihti emotsionaalsete ja arenguliste häirete all.²³

Lisaks kinnipeetava õigusele luua ja hoida sidemeid oma perekonna ja eelkõige lastega, on see niisamuti ka perekonnaliikmete ja eriti laste õigus saada suhelda oma vanglas viibivate vanematega. Seetõttu ei tohiks selliseid kokkusaamisi käsitleda kinnipeetava premeerimisena,

²¹ [Viide 9](#), lk 32; UN Office on Drugs and Crime. [Handbook for prison managers and policymakers on Women and Imprisonment \(2008\)](#), lk 10 ja 85.

²² [Samas](#), lk 20.

²³ [Viide 9](#), lk 71.

vaid tuleb vaadelda neid kõigi kokkusaamisele tulevate poolte õigusena ning lähtuda sellest ka kokkusaamiste korraldamisel.²⁴

Lähedastega positiivsete suhete hoidmiseks ja selliste suhete loomiseks on vaieldamatult loomulikum, pingevabam ja mugavam kohtuda klaasseinaga eraldamata. Vanglate ranget ja karistuslikku aspekti toonitav keskkond võib püsivalt kahjustada lapse psühholoogilist ja vaimset heaolu ning ema ja lapse omavahelisi suhteid.²⁵ Ema võimalused oma lapsi füüsilise kontakti läbi lohutada ja oma kiindumust väljendada omavad suurt rolli laste heaolus ning emade-lastes omavahelistes suhetes. Seetõttu reeglid, mis keelavad kohtumise ajal emade ja laste füüsilist kontakti, tekitavad lastes ja emades suurt nõrdimust.²⁶ Lastega kokkusaamisel peaks emal ja lapsel olema võimalus ühistegevuseks (nt mängunurk, joonistamise vahendid jmt).²⁷

Meeldivas õhkkonnas ja mugavas keskkonnas naiskinnipeetavate ja nende perekonnaliikmete (sh laste) kohtumised mõjutavad oluliselt kokkusaamiste arvu, kuna perekonnaliikmed soovivad sellistele kohtumistele tihemini tulla. Samuti mõjutab see positiivselt kokkusaajate omavaheliste suhete kvaliteeti, mis omakorda aitab oluliselt kaasa naiskinnipeetavate resotsialiseerimisele.

Soovitan Tallinna Vanglal lubada ja korraldada võimalikult tihti naiskinnipeetavate lühiajalisi kokkusaamisi oma perekonnaliikmetega ja eelkõige alaealiste lastega ilma eraldamiseta.²⁸ Palun seejuures vanglal arvestada kokkusaamisele tulnud laste vajadustega, nt tagada mängu- või ühistegevuseks vajalike vahendite olemasolu.

VI. Läbiotsimised

Tallinna Vangla naiskinnipeetavatele töötamiseks planeeritud hoone koridoris, välisukse vahetus läheduses, asub kaks kabiini, kus kinnipeetavaid läbi otsitakse. Kabiinid asuvad koridoris, vahetult õue avaneva välisukse kõrval. Koridor ei ole köetav ning selle temperatuur sarnaneb välisõhu temperatuuriga.

[Mandela reeglite](#) art 50 järgi tuleb läbiotsimisi toimetada viisil, mis austab kinnipeetava inimväärikust ja privaatsust ning lähtuda lahtiriietamisega läbiotsimisel proportsionaalsuse, legaalsuse ja vajalikkuse põhimõttest. Samu põhimõtteid sätestavad [Bangkoki reeglite](#) art 19 ja art 20, samuti [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 54.3 ja 54.4.

Sundides isikut läbiotsimise eesmärgil lahti riietuma (sh üleriideid ära võtma) jahedas ruumis, võib vanglateenistuse tegevus väga kergesti kujutada endast inimväärikust alandavat või julma kohtlemist. Ei ole mõistlikku põhjust, miks peaks lahtiriietumisega läbiotsimisteks kasutatava ruumi temperatuur olema tavapärasest normaalsest siseruumide temperatuurist madalam.²⁹

²⁴ Loe lähemalt K. Žurakovskaja-Aru. [Lapse õigus vs. võimalus suhelda vangistuses vanemaga – vanglavälisest suhtlemisest ümberpööratuna](#). Juridica, 2015, nr 6, lk 405-417.

²⁵ [Samas](#), lk 62.

²⁶ [Viide 21](#), lk 63.

²⁷ Vt [õiguskantsleri 2014. aasta Viru Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.7.2.

²⁸ Siinkohal ei saa piisavaks pidada nt kord aastas isadepäeva, emadepäeva või kooli lõpetamise koos tähistamist.

²⁹ Vt ka [õiguskantsleri 2013. aasta Harku ja Murru Vangla kontrollkäigu kokkuvõte](#), p 4.5.

Soovitan lõpetada kinnipeetavate lahtiriietumisega läbiotsimine naiskinnipeetavatele töötamiseks planeeritud hoone koridoris olevates kabiinides ja ruumides, kus ei valitse vähemalt tavapärane toatemperatuur.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Justiitsministeerium

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8430
Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee